

ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ ЦІННІСНО-ЦІЛЬОВИХ КООРДИНАТ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД РАННЬОЇ ДОРОСЛОСТІ

Статтю присвячено емпіричному дослідженню гендерних відмінностей особистісних прагнень в період ранньої дорослості. Окреслено важливість анонсованої проблеми та проведено емпіричне дослідження. **Метою** статті є виявлення й аналіз відмінностей особистісних прагнень за ознакою гендеру в період ранньої дорослості. Задля досягнення мети дослідження застосовано **методи** теоретичного аналізу та синтезу, узагальнення, метод письмового опитування у формі тестування за стандартизованими анкетами, кількісне та якісне аналізування отриманих результатів, обчислення відсотків, однофакторний дисперсійний аналіз за стандартними процедурами. В якості психологічного інструментарію використано методіку «Пакет оцінки особистісних прагнень» Р. Еммонса. **Результати.** Загалом, у відсотковому вираженні найбільше прагнень опитаних припадає на категорії: «особистісне зростання, здоров'я» (29,16 % і 26,12 % – хлопці та дівчата відповідно), «досягнення» (14,76 % і 12,78 %) з перевагою у хлопців, «інтимність» (14,82 % і 10,71 %), «самопредставлення» (11,7 % і 8,2 %) і «духовна самотрансценденція» (10,34 % і 8,92 %) з домінуванням в опитаних жіночої статі. За допомогою однофакторного дисперсійного аналізу (ANOVA) виявлено статистично значущі відмінності за шістьма діагностичними змінними: «радість» ($p = 0,001$) і «прогрес» ($p = 0,02$) з переважуванням у представників чоловічої статі, натомість «амбівалентність» ($p = 0,001$), «ідентифікація» ($p = 0,04$), «внутрішня причина» ($p = 0,036$) і «підтримка» ($p = 0,001$) – у представниць жіночої статі. **Висновки.** Задля успішної реалізації своїх прагнень респонденткам корисно буде зайнятись саморозвитком і самоосвітою, виробленням продуктивних стилів копіngu в отриманні бажаного результату й досягненні життєвого успіху. З метою підвищення рівня духовної самотрансценденції в опитаних чоловіків радимо апелювати до психологічних механізмів самовиховання, зокрема ціннісних уявлень і установок, визначити засоби досягнення бажаного, розвивати автопсихологічну компетентність, яка забезпечує комплексний саморозвиток особистості та є його показником.

Ключові слова: гендер, прагнення, цілі, цінності, особистість.

Постановка проблеми. На зламі XX-XXI століть у наукових дослідженнях загалом і психологічних зокрема, все більшої актуальності набуває гендерний складник, який раніше вважали другорядним, нині претендує на статус провідного. В цьому зв'язку гендерний підхід як теоретично, так і практично спрямовує на утвердження політики незалежних і рівних від статі можливостей самоздійснення особистості в різних сферах соціальної практики. Гендерний підхід уможливує шанси оцінки наслідків розвитку і функціонування патріархальної культури, виміряти наявну систему нерівності та соціальної диференціації за ознаками статі. Знання гендерних особливостей є важливими в навчальному та науковому процесах, ключовим вектором у діяльності вчених і викладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем психології гендеру присвячено низку праць зарубіжних і вітчизняних науковців. Так, у праці О. Плетки (Плетка, 2021) розкрито соціально-психологічні особливості сприймання гендерних ролей молоддю. Виявлено, що такі особливості різняться в залежності від економічного статусу, професійної належності тощо. Зокрема, молоді люди з високим економічним статусом частіше орієнтуються на цінності гендерної рівності, натомість молодь середнього та низького економічного статусу – на наявні гендерні стереотипи та збереження традиційних ролей. Представникам гуманітарних професій частіше властива перцептивна андрогінність переважної більшості гендерних ролей, толерантність до фемінності чоловіків, натомість у репрезентантів професій «людина-техніка» частіше превалюють настановлення на домінування і перевагу чоловіка в парі та у родині.

У науковій роботі Р. Чіп (Чіп, 2018) висвітлено аспекти становлення гендерної ідентичності старших підлітків. Визначено й обґрунтовано психологічні чинники її становлення, розроблено програму розвитку зазначеного феномена цієї вікової категорії та підтверджено ефективність її реалізації.

С. Сторожук & І. Гоян (Сторожук & Гоян, 2018) розглядають проблеми та перспективи гендерної рівності у транзитивних суспільствах. Автори доводять, що збереження високого рівня гендерної дискримінації й гендерної нерівності в транзитивних суспільствах зумовлюють незавершені процеси лібералізації та модернізації суспільного життя, а також історично сформовані соціальні стереотипи, які часто-густо лягають в основу формування індивідуальної та колективної ідентичності, що, з одного боку, зумовлює декларативність законодавства, а з іншого – трансляцію низки соціальних упереджень і гендерних стереотипів, на основі яких забезпечується визнання. Науковці зазначають, що досягнення гендерного паритету і подолання

дискримінації в транзитивних суспільствах, зокрема й Україні, потребує докорінних світоглядних і економічних трансформацій.

О. Камінська (Камінська, 2017) розкрила вплив типу гендерної поведінки на особливості самоствавлення студентської молоді. Дослідниця виявила гендерні відмінності самоствавлення: у представників чоловічої статі вищі показники самовпевненості й аутосимпатії, натомість у дівчат вищим є самокерівництво, самоінтерес і самопослідовність, а самоствавлення загалом – більш адекватне. Встановлено, що для переважної більшості дівчат характерна фемінінна, а для переважної більшості хлопців – маскулінна модель поведінки. Дівчатам із фемінінним типом гендерної поведінки властива сформована гендерна ідентичність, натомість у фемінінних хлопців простежується конфлікт ролей.

Короткий огляд окресленого наукового доробку свідчить про його полівекторність і недостатню розробленість саме в аксіопсихологічному плані.

Мета статті – емпірично дослідити гендерні відмінності особистісних прагнень в період ранньої дорослості. У цьому зв'язку постає завдання з виявлення й аналізу статистично значущих відмінностей означеного феномена між вибірками досліджуваних.

Загальнометодологічна атмосфера другої половини ХХ століття із її постнекласичним розумінням наукової раціональності сприяла концептуалізації поняття «гендер». Власне постнекласична наука акцентує увагу на важливості рефлексії тієї діяльності, у форматі якої досліджують людину. Вона зосереджується не лише на засобах чи операціях, прикметних для цієї діяльності, але й на ціннісно-цільових структурах. Ідеї та уявлення постструктуралізму і постмодернізму також сприяли в підготовці методологічної бази з метою визнання нового суб'єкта наукового дослідження, не універсального і нібито «об'єктивного», а гендерно визначеного – чоловіком або жінкою (Титаренко, 2013: 176).

Задля проведення емпіричного дослідження, досягнення поставленої мети і розв'язання сформульованих завдань актуальної наукової розвідки, використано методику «Пакет оцінки особистісних прагнень» Р. Еммонса. Структура цього психологічного інструменту складається з трьох блоків: перший – пов'язаний зі складанням переліку прагнень респондентами; другий – оцінкою прагнень за шкалами: «радість», «засмучення», «амбівалентність», «важливість», «успішність», «ймовірність успіху», «вплив обставин», «зусилля», «труднощі», «соціальна бажаність», «ясність», «прогрес», «зовнішня причина», «інтроєкція», «ідентифікація», «внутрішня причина», «підтримка»; третій – кодуванням особистісних прагнень за категоріями: «наближення-уникнення», «інтраперсональне-інтерперсональне», «досягнен-

ня», «спілкування», «інтимність», «влада», «особистісне зростання і здоров'я», «презентація себе», «самодостатність-незалежність», «дезадаптація-саморушення», «творча продуктивність», «духовна самотрансценденція», «рівень абстрактності-конкретності».

Процедура дослідження складалася з трьох етапів: складання респондентами переліку своїх прагнень; оцінювання їх за означеними вище шкалами; кодування особистісних прагнень за маркованими вище категоріями. Тривалість проведення процедури дослідження коливалася від 40-ка до 50-ти хв.

За допомогою методики «Дослідження маскулітності-фемінності особистості» С. Бем було встановлено відповідність біологічної статі певному гендеру опитаних.

Статистичну обробку емпіричних даних і графічну презентацію отриманих результатів проведено на базі стандартизованих пакетів комп'ютерних програм «Microsoft Office Excel 2007» і «IBM SPSS Statistics 22».

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Пропонована публікація є продовженням дослідження особливостей прагнень і цілей особистості періоду ранньої дорослості в руслі попередніх розвідок (Гуляс, 2019), зокрема їх гендерних відмінностей.

Дослідженням охоплено студентів денної форми навчання старших курсів Інституту фізико-технічних і комп'ютерних наук Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Середній вік опитаних становив 20.3 років. Вибірка налічувала 105 осіб, із яких 56 – чоловічої та 49 – жіночої статі.

Якісну інтерпретацію результатів застосованої методики здійснювали шляхом аналізу висловлених прагнень досліджуваними щодо реалізації їхніх цілей. У цілому, респонденти (n = 105) зафіксували 1575 прагнень, з яких 840 належить представникам чоловічої статі (n = 56), а 735 – жіночої (n = 49). Проілюструймо приклади відмінностей конкретних модальностей опитаних за відповідними категоріями:

«Наближення – уникнення» (775 і 65 відповідно) у чоловіків мають такий формат: «бути цілеспрямованим», «знайти відповідь», «бути дотепним», «здійснювати свої мрії», «вислухати співрозмовника», «гарно ставитися до людей», «підбадьорити», «бути на висоті», «бути радісним» – наближення; «не використовувати інших у своїх цілях», «не обманювати», «не підводити друзів», «не ухвалювати поспішних рішень», «не закохуватися», «не давати поради, якщо не впевнений», «не заважати іншим» – уникнення. Маркована категорія у представниць прекрасної половини набула такого вигляду (676 і 59 відповідно): «бути привітною і справедливою до навколишніх», «досягнути успіху в розпочатій справі», «поліпшувати своє життя», «все планувати», «виконувати

свої обов'язки», «приділяти багато уваги профільним предметам», «бути скромною» – наближення; «нікому не дорікати», «не втрачати людей, які мені подобаються», «не робити капостей», «економити гроші», «уникати конфліктних ситуацій» – уникнення.

Свої «*досягнення*» (124) хлопці вбачають у тому, щоб: «виконати те, що задумав», «робити все якнайкраще», «досягнути успіху у спорті», «досягнути своєї мети у навчанні», «заробити більше балів на парах», «здійснювати свої мрії». Натомість дівчата серед власних «досягнень» (94) виокремлюють: «добре здати іспити», «впоратися з усіма справами», «завершити добре навчання», «використати всі свої шанси», «витрачати час з користю».

У «*спілкуванні*» (73) хлопці прагнуть: «вирішувати конфлікти мирним шляхом», «бути комунікабельним», «створити гарний настрій у компанії». Для дівчат у спілкуванні (63) пріоритетним є: «зрозуміти іншого», «бути толерантною».

Категорію «*інтимності*» (90) у представників сильної статі представлено так: «бути хорошим для батьків», «допомогти близьким», «бути ніжним з коханою». Натомість дівчата її окреслюють у такий спосіб (109): «довіряти людям», «слухати поради батьків», «любити».

Конструкт «*влада*» у хлопців і дівчат виражено мінімально (5 і 2 відповідно). Перші воліють «стати президентом», «керувати часом», другі – «переконати когось у моїй правоті», «бути кращою у групі».

В «*особистісному зростанні та здоров'ї*» (245 і 192 – чоловіки та жінки відповідно) опитані чоловічої статі зосереджуються на тому, щоб: «добре харчуватись», «бути зразком для інших», «підтримувати здоровий спосіб життя», «більше працювати», «не шукати легких шляхів», «бути спокійним і врівноваженим», «бути зайнятим», «працювати над собою», «більше розвиватись», «бути сильною особистістю», «знаходити позитив», «вимагати від себе більшого», «позбуватись недоліків». Натомість дівчата акцентують свою увагу на тому, аби: «бути щасливою», «відпочивати», «бути терплячою», «боротися зі своєю лінню», «бути поміркованою», «тримати в усьому порядок», «уникати шкідливих звичок», «бути в хорошому гуморі».

У «*самопредставленні*» (69 і 86 – чоловіки та жінки відповідно) хлопці прагнуть: «добре виглядати», «бути стильним», «сподобатися іншим», «бути лідером», «не бути похмурим». Представниці прекрасної половини людства воліють «гарно одягатись», «бути жіночною», «бути стриманою на людях», «бути цікавою для інших».

«*Самодостатність – незалежність*» (72 і 40 – чоловіки та жінки відповідно) в опитаних чоловічої статі набуває такого вигляду: «бути собою», «займатися, чим подобається», «вирішувати проблеми самому», «бути

незалежним», «бути економним», «виражати пріоритети в житті», «досягати всього самостійно». Водночас дівчата прагнуть: «вірити у власні сили», «робити правильний вибір», «бути сміливою».

«Деадаптація – саморуїнування» (13 і 4 – чоловіки та жінки відповідно) у хлопців має такий формат: «обходити правила», «менше турбуватись», «жити сьогоднішнім днем», «конфліктувати». Досліджувані жіночої статі прагнуть «не думати про проблеми».

«Творча продуктивність» (74 і 69 – чоловіки та жінки відповідно) в респондентів чоловічої статі проявляється у тому, щоб: «виробити стратегію», «віднайти засоби», «прогнозувати результат», «бути корисним», «організувати щось», «досягнути своїх цілей у мистецтві», «робити добро людям», «змінити світ на краще», «допомогти ближньому», «виховувати менших братів», «творити». Для дівчат у цьому плані пріоритетними є прагнення на кшталт: «допомагати старшим людям», «піклуватися про здоров'я батьків», «бути хорошою донькою», «дати пораду, коли від мене того вимагають інші», «бути хорошою дружиною».

«Духовну самотрансценденцію» (75 і 76 – чоловіки та жінки відповідно) в чоловіків ілюструють такі прагнення: «бути гідним громадянином України», «жити за правилами», «бути вірним своїм ідеалам», «бути добросовісним», «зрозуміти те, що відбувається навколо», «постійно відвідувати богослужіння», «бути патріотом своєї держави», «дотримуватися слова», «цінувати близьких людей», «бути відповідальним», «не обманувати», «любити життя». Натомість у дівчат вона реалізується у спосіб: «бути чесною із собою», «відстоювати справедливість», «виправдати надії рідних», «не знищувати природу».

Вираження прагнень респондентами зображено на рис. 1.

Отже, за результатами емпіричного дослідження, хлопці (29,16 %) – майже третина від вибірки – дещо більше, ніж дівчата (26,12 %), сфокусовані на цілях, пов'язаних із внутрішньою гармонією і повноцінною життєдіяльністю; саморозвитком і самовдосконаленням; «тілесним, особистісним і духовним вимірами здоров'я» (Савчин, 2019). Останнє можна пояснити впливом сумісності поведінки із загальними гендерними очікуваннями, сформованими в суспільстві. Вберігаючи свою автономію та дорослу ідентичність, опитані чоловічої статі вважають здоров'я значущим складником їхньої соціальної зрілості й міцним підґрунтям для реалізації поставлених цілей, а також виконання ролі годувальника сім'ї. Натомість дівчата можуть сфокусовуватися на своїй привабливості, при цьому менше зважаючи на здорове функціонування організму, що, безумовно, спонукає до виникнення певних проблем у цьому плані.

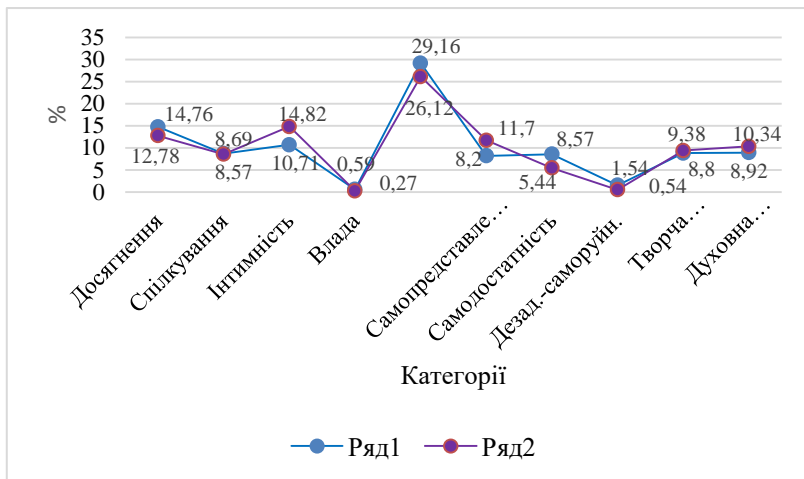

Рис. 1. Вираження цілей досліджуваними за категоріями (у %)

Примітка. Ряд 1 – чоловіки, ряд 2 – жінки.

Друге місце в досліджуваних належить категорії з перевагою у хлопців (14,76 % і 12,78 % відповідно), яка пов'язує позитивні результати їхньої роботи/навчання, успіх, можливість реалізації життєвих і професійних планів – «досягнення». На нашу думку, досягнення опитаних чоловічої статі здебільшого зорієнтовані на престиж, високий соціальний статус, кар'єру, натомість дівчата більш схильні до реалізації у міжособистісній і приватній сферах.

Наступний, третій щабель, з перевагою в опитаних жіночої статі (14,82 % і 10,71 % відповідно) посіла «інтимність», яка об'єднує в собі тісне особисте спілкування, приналежність один до одного, діалог у стосунках, взаємність, довіру, таємничість, саморозкриття і відвертість, переживання близькості, почуття любові до себе, до своєї родини, до іншої людини, до світу загалом. Ми припускаємо, що дівчата володіють ширшим діапазоном міжособистісних дистанцій і вільніше виражають свої емоції і почуття, натомість хлопці прагнуть до раціональних і креативних способів взаємодії, до домінування, є емоційно стриманішими.

На четвертому місці перебуває «самопредставлення» з перевагою у дівчат (11,7 % і 8,2 % відповідно). Поясненням цьому може бути комплекс меншовартості жінок, прищеплений культурою, який і спонукає їх до

конкуренції та змагання з чоловіками, аби довести, що вони не гірші, аніж представники сильної статі.

«Духовна самотрансценденція» у вибірці респондентів посіла п'яту позицію з домінуванням у досліджуваних жіночої статі (10,34 % і 8,92 % відповідно). У контексті проведеного дослідження дівчата трансцендують від периферій, себто матеріального, власне соціального, до глибинних пластів духовного Я; від одних смислів, цілей і мотивів – до інших. Натомість хлопці демонструють прагнення, пов'язані з духовними цінностями – вірою, свободою і відповідальністю, добром, любов'ю, які спонукають до фундаментальних духовних переживань, а відтак трансцендують «від земної реальності» до «храму абсолютної суб'єктивності людської реальності», від «матеріального буття» – до «духовної сфери».

Зауважмо, що у категоріях «спілкування» (8,69 % і 8,57 % – хлопці та дівчата відповідно) і «творчої продуктивності» (8,8 % і 9,38 % – хлопці та дівчата відповідно) відмінності у вираженні кількісних показників є незначними, а тому, на наш погляд, не потребують коментарів. Прагнення до «влади» (0,59 % і 0,27 % – опитані чоловічої та жіночої статі відповідно) і «саморуїнування» (1,54 % і 0,54 % – чоловіки та жінки відповідно) в обох вибірках прозвучали мінімально і для молодих людей є неактуальними.

За ознакою гендеру виявлено статистично значущі відмінності за такими параметрами:

- «радість» ($p = 0,001$) більше переживають представники чоловічої статі ($M = 5.95, SD = 2.52$), натомість жіночої – помітно менше ($M = 4.88, SD = 2.44$). Встановлено, що життєрадісні суб'єкти впевнені у власних силах, можуть забезпечити собі позитивне емоційне тло й самопочуття, підбадьорити себе у випадку спаду настрою, що зумовлює продуктивне виконання діяльності; вони приймають себе й переживають радість буття. Водночас дівчата переконані в тому, що вони менш здатні впоратися із життєвими труднощами, а також контролювати імпульсивні потяги та власні емоції, що проявляється у невмінні рахуватися з реальністю, перекладанні відповідальності на інших людей (чи обставини), примхливості, негативних переживаннях – тривожності, агресивності, гніву, заздрості, фрустрованості. Людині потрібний досвід позитивних, радісних переживань відкриття власної ідентичності, себе як професіонала, відкриття інших людей;

- «амбівалентність» почуттів ($p = 0,001$), смуток у плані реалізації власних цілей і прагнень більше переживають дівчата ($M = 5.64, SD = 2.36$), аніж хлопці ($M = 4.59, SD = 2.47$). Підтвердилося, що першим властива емоційність, тривожність, натомість другі – приховують власну емоційність,

боятися заплакати чи висловити жаль, аби не «порушити» норму чоловічої стриманості; вони більш оптимістичні та рідше сумніваються у собі;

- «прогрес» ($p = 0,020$) притаманний більше опитаним чоловічої статі ($M = 5.73, SD = 2.51$), аніж жіночої ($M = 5.01, SD = 2.44$). Маскулінні індивіди вирізняються стійким прагненням до самопізнання; відкритістю власній внутрішній реальності; рішучістю рухатися вперед (бути собою, бажання жити тощо); впевненістю у необхідності перманентного особистісного й професійного зростання; активністю у саморозвитку та самовдосконаленні; підвищеним рівнем власної компетентності. Натомість фемінні, на нашу думку, мають недостатньо ефективну особистісну орієнтацію на саморозвиток і самоосвіту, спрямовані на зовнішні цінності, проявляють меншу послідовність і напоористість у проєктуванні власного прийдешнього;

- «ідентифікація» ($p = 0,040$) в утіленні власних проєктів більше притаманна дівчатам ($M = 5.46, SD = 2.41$), аніж хлопцям ($M = 4.84, SD = 2.44$). Отже, досліджувані жіночої статі зорієнтовані на зовнішні культурні взірці статево-рольової поведінки та самореалізації у процесі власного самовизначення переконань, цілей, смислу життя. Натомість опитані чоловічої статі проявляють більшу самостійність і автономію у виборі сфер самореалізації та ціннісних пріоритетів. Вони більш незалежні, менш конформні, частіше можуть іти всупереч волі найближчого оточення, доводити свою незалежність;

- «внутрішня причина» ($p = 0,036$) у прагненнях імплементувати бажане більше характерна дівчатам ($M = 5.48, SD = 2.43$), децю менше – хлопцям ($M = 4.84, SD = 2.47$). У цьому контексті респондентки керуються насолодою та радістю, злагодою із собою і душевною рівновагою, які сприяють реалізації конкретного устремління, натомість респонденти мотивовані зовнішніми чинниками – жадобою матеріально-фінансового добробуту, статусу, визнання;

- «підтримку» з боку інших значущих людей ($p = 0,001$) в досягненні цілей та утіленні прагнень більше мають (та й потребують) опитані жіночої статі ($M = 4.92, SD = 2.42$), аніж чоловічої ($M = 5.89, SD = 2.34$). Зазначмо, що за методикою Р. Еммонса, менше число є вищим проявом маркованої змінної (інвертована шкала). Виявлене ми пояснюємо тим, що дівчата частіше впадають у депресивні стани, вони менш упевнені у завтрашньому дні; мають нестійкий рівень домагань; боятися успіху; залежні від зовнішніх впливів; песимістично налаштовані; в суб'єктивній перспективі професійної самореалізації представниць жіночої статі має місце конфлікт між роллю кар'єри в житті та власними кар'єрними домаганнями, соціально очікуваним місцем роботи. Натомість хлопці володіють вищим, порівняно з дівчатами, рівнем усвідомленості суб'єктивної перспективи професійної самореалізації; мають вищий рівень очікування успіху; їхні професійні перспективи вирізняються

більшою тривалістю прогнозування; їм також притаманний вищий рівень суб'єктності у визначенні стратегій реалізації кар'єрних домагань; вони незалежні, оптимістичні, агресивні та самодостатні.

Висновки. Загалом, дослідження ціннісно-цільових координат особистості, її прагнень є ключовим моментом у розумінні мотиваційного складника структури особистості та його діяльнісних властивостей. Наявність прагнень або їхньої впорядкованої системи свідчить про суб'єктність людини, її активність і надситуативність, які, безумовно, забезпечують їй здатність долати суперечності. За результатами емпіричного дослідження, ієрархія вираження прагнень у категоріальному вимірі набула такого вигляду: першість серед хлопців і дівчат посіло «особистісне зростання, здоров'я», друге місце належить «досягненню», на третьому – перебуває «інтимність», четверте – займає «самопредставлення», п'яте – належить духовній «самотрансценденції». Зауважмо, що прагнення до «влади» і «саморуїнування» в обох вибірках для молодих людей є неактуальними. Так чи інакше, зазначмо, що будь-які прагнення щодо реалізації певних цілей варто координувати з особистісними потребами, здібностями й очікуваннями, із вимогами та умовами діяльності; проєктувати своє життя згідно з власними цілями та цінностями; вдосконалюватися шляхом розв'язання суперечностей. *Перспективи подальших досліджень* вбачаємо в побудові прикладної моделі ціннісного проєктування життєздійснення особистості з урахуванням її гендерної належності.

Література

1. Гуляс І. А. Особистісні прагнення: емпіричне дослідження. *Психологічний часопис*. 2019. № 3(23). С. 137–152.
2. Камінська О. Вплив типу гендерної поведінки на особливості самоставлення студентської молоді. *Наука і освіта*. 2017. № 9. С. 111–115.
3. Плетка О. Т. Соціально-психологічні особливості сприймання молоддю гендерних ролей: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2021. 310 с.
4. Савчин М. Здоров'я людини: духовний, особистісний і тілесний виміри: монографія. Дрогобич: ПП «ПОСВІТ», 2019. 232 с.
5. Сторожук С., Гоян І. Гендерна рівність у транзитивних суспільствах: проблеми і перспективи. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: Гуманітарні студії*. 2018. Вип. 280. С. 18–29.
6. Титаренко Т. М. Сучасна психологія особистості. Київ: Марич, 2013. 232 с.

7. Чіп Р. С. Психологічні чинники становлення гендерної ідентичності старших підлітків: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Переяслав Хмельницький, 2018. 20 с.

References

1. Hulus I.A. (2019). Osobystisni prahnennya: empirychnе doslidzhennya [Personal aspirations: an empirical study]. *Psykhologichnyy chasopys – Psychological Journal*, 3 (23), 137–152 [in Ukrainian].

2. Kaminska O. (2017). Vplyv typu gendernoyi povedinky na osoblyvosti samostavlennya studentskoyi molodi [Influence of the type of gender behavior on the peculiarities of self-attitude of student youth]. *Nauka i osvita – Science and education*, 9, 111–115 [in Ukrainian].

3. Pletka O.T. (2021). Sotsialno-psykhologichni osoblyvosti spryumannya moloddyu hendernykh roley [Socio-psychological features of youth perception of gender roles]: dis. ... cand. psychol. science: 19.00.05. Kyiv [in Ukrainian].

4. Savchyn M. (2019). Zdorovya lyudyny: dukhovnyy, osobystisnyy i tilesnyy vymiry [Human health: spiritual, personal and physical dimensions]: a monograph. Drohobych: PP «POSVIT» [in Ukrainian].

5. Storozhuk S., Hoian I. (2018). Henderna rivnist u tranzytyvnykh suspilstvakh: problemy i perspektyvy [Gender equality in transitive societies: problems and prospects]. *Naukovyy visnyk NUBiP Ukrayiny. Seriya: Humanitarni studiyi – Scientific Bulletin of NULES of Ukraine. Series: Humanities Studies*, 280, 18–29 [in Ukrainian].

6. Tytarenko T.M. (2013). Suchasna psykhohohiya osobystosti [Modern psychology of personality]. Kyiv: Marych [in Ukrainian].

7. Chip R.S. (2018). Psykhologichni chynnyky stanovlennya hendernoyi identychnosti starshykh pidlitkiv [Psychological factors in the formation of gender identity of older adolescents]: author. dis. ... cand. psychol. science. Pereyaslav Khmelnytsky [in Ukrainian].

Hulus I.A., Hoian I.M.

GENDER DIFFERENCES OF VALUE-TARGET COORDINATES OF PERSONALITY IN EARLY ADULTITY

The article is devoted to an empirical study of gender differences in personal aspirations in early adulthood. The importance of the announced problem is outlined and an empirical study is conducted. The aim of the article is to identify and analyze differences in personal aspirations on the basis of gender in early adulthood. To achieve the goal of the research methods of theoretical analysis and synthesis, generalization, method of written survey in the form of testing on standardized questionnaires, quantitative and qualitative analysis of results, calculation of

percentages, one-way analysis of variance by standard procedures. R. Emmons' method "Assessment of personal aspirations" was used as a psychological tool. **Results.** In general, in percentage terms, most of the aspirations of the respondents fall into the categories: "personal growth, health" (29.16% and 26.12% – boys and girls, respectively), "achievement" (14.76% and 12.78%) with a predominance of boys, "intimacy" (14.82% and 10.71%), "self-presentation" (11.7% and 8.2%) and "spiritual self-transcendence" (10.34% and 8.92%) with a predominance of female respondents. One-way analysis of variance (ANOVA) revealed statistically significant differences in six diagnostic variables: "joy" ($p = 0.001$) and "progress" ($p = 0.02$) with a predominance of males instead of "ambivalence" ($p = 0.001$), "identification" ($p = 0.04$), "internal cause" ($p = 0.036$) and "support" ($p = 0.001$) – in females. **Conclusions.** In order to successfully realize their aspirations, it will be useful for the respondents to engage in self-development and self-education, to develop productive coping styles in obtaining the desired result and achieving success in life. In order to increase the level of spiritual self-transcendence in interviewed men, we advise to appeal to psychological mechanisms of self-education, including values and attitudes, identify ways to achieve the desired, develop autopsychological competence, which provides comprehensive self-development and is its indicator.

Key words: gender, aspirations, goals, values, personality.

Гуляк Інеса Антонівна – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича;

Гоян Ігор Миколайович – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри соціальної психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.